

SOCIALISTIČNI SVET

IZPOLNJUJE SE TRETJE LETO PRVE PETLETKE

Na Kitajskem gradijo 694 novih tovarnih in industrijskih objektov

Ljudska republika Kitajska končuje tretje leto svojega prvega petletnega načrta. V področjih, od katerih je odvisen napredok vseh drugih panog, se izvajajo v veliki meri. Petletka, ki zastavlja cilj izgradnje temeljev socializma v industriji in kmetijstvu.

Petletka počenja svojo največjo pozornost teži industriji, od katere je odvisen napredok vseh drugih panog. Težka industrija je prav posebno važna v zvezi z razvojem kmetijstva, s katerim se bavi in se bo še veliko časa bavila ogromna večina kitajskega prebivalstva, ki je približno 500 milijonov ljudi. Zato pa, da se na Kitajskem razvije moderno kmetijstvo na podlagi modernih metod pridelovanja, je treba razviti tako industrijo, ki bo lahko nudila vsako leto kitajskim kmetom na tisoče in desetisoče strojev, kombinacij in najraznovrstnejše orodje.

V tem trenutku Kitajska proizvaja toliko jekla, kolikor ga je proizvajala evropska Rusija 1913. Na vsakega prebivalca odpade danes torej približno 3,6 kg jekla, kar je odločno premalo. S takim obsegom proizvodnje se ne moremo niti misliti, da bi dežela mogla povečati življenjsko raven prebivalstva. Kjer obstaja močna težka industrija ni težko naglo spraviti na noge dežele, ki so bile prizadete od vojne ali naravnih nesreč. Kjer pa je ni, se obnova vrši le v veliko težavo in z velikanskimi naporami. Kitajska, ki je napravila konec s polfevdalnim režimom in z imperialističnim varuostvom, se danes naglo dviguje iz svoje zaostalosti zaradi velikega

12,17% več tekstila, 64% več električnih motorjev, 78% več papirja, 87% več premoga t. j. 113.000.000 t, 110% več cementa, 119% več električne energije, t. j. 15 milijard 900 milijonov kwh, 176% več sladkorja, 206% več jekla, t. j. 4.120.000 ton in 665% več električnih generatorjev.

V letih gospodarske obnove in stabilizacije (1950-1952) se je proizvodnja lahke industrije povečala za trikrat, v nekaterih panogah pa kar za štiri ali petkrat. Kitajska je imela tudi v prejšnjih časih precej razvito lahko industrijo na skodo težke. Tuji gospodari so razvijali tako industrijo, ki bi bila popolnoma odvisna od tujine. Zaradi tega je zmogljivost lahke industrije velika in se do 1954 ni izkoriščala v polni meri. Predvsem je bilo to odvisno od surovin, ki so v prejšnjih časih prihajale iz tujine. V letošnjem letu je zmogljivost skoraj popolnoma izkoriščena, toda 1954 ni bilo jekla, ker se je n. pr. v tekstilni industriji izkoriščala samo za 80 do 90%. Zato, da se zmogljivost lahke industrije popolnoma izkoristi, se je začel nabirati po vsej Kitajski star in obrabljen material, ki je pripravljen za predelavo in ki lahko služi za še vedno manjkajoče surovine.

Petletka predvideva, da bo proizvodnja glavnih izdelkov lahke industrije v letu 1957, naslednja: 25% več žganc, 82% več tekstila, 38% več soli, 41% več bele moke, 50% več papirja, 65% več jedilnega olja, 70% več čevljev, 121% več sladkorja itd.

Prva petletka bo torej velikanski korak dalje k nastanku nove, moderne Kitajske. Na koncu prve petletke bo Kitaj-

sko postala polindustrijska dežela z osnovnim jedrom težke industrije, z delno moderniziranim kmetijstvom, s povečano življenjsko ravno.

CEN HAN-SEN

TEKSTILNA INDUSTRIJA V UZBEKISTANU

TASKENT — V intervjuju dopisniku TASSa je minister za tekstilno industrijo sovjetskega Uzbekistana Fathula Nasorov orisoval velikanski napredok uzbeške tekstilne indu-

strije. Uzbekistan je postal za časa sovjetske oblasti veliko tekstilno področje. V republiki so bili zgrajeni in se gradijo industrijski veličani, ki proizvajajo blago ne samo za Uzbekistan, marveč tudi za ostale sovjetske republike. Tekstilni kombinat v Taškentu, ki ga danes še razširjajo, proizvaja več tekstilnega blaga kot vrsta vzhodnih dežel skupaj. V republiki obstajata druga dva veličana: svilarna v Margelanu in kombinat v Fergani. V peti petletki se je poudarila proizvodnja svilenega blaga, za 50% pa se je povečala proizvodnja bombažev. V novi petletki bodo razširili kombinat v Taškentu, preuredili svilarno v Margelanu, svilarno v Samarkandi in druge tovarne

Naprave čistilnice petroleja v Cerriku (Albanija)

dih, v mestu in na vasi. Približno deset milijonov državljanov se je aktivno udeležilo diskusije za novo ustavo. Predlaganih je bilo 18.836 popravkov. Mnogi jih je za to imenovana komisija tudi sprejela in vnesla v dokončno besedilo ustave. Seveda se ni pozabilo povedati razlogov, zaradi katerih ni bilo mogoče sprejeti drugih predlaganih popravkov. Prav zato je bilo diskusija, ne samo zelo široka in poglobljena, prosta in popolna. Bila je tudi resničen izraz ljudskega vladanja.

Romunsko ljudstvo je čutilo ustavo, kot bistveni in dopolnilni del vsakdanjega življenja, ki je tesno povezana z njihovimi potrebami, težnjami in njihovim delom. Predstavljal je resno, zelo resno stvar, za katero je dal sleherni državljan svoj praktični in osebni doprinos. Do tega doprinosa je imel ne samo pravico marveč tudi dolžnost.

Seveda nima tako ljudsko posvetovanje nič skupnega s takozvano eneposredno demokracijo, kot je referendum v kapitalističnih deželah. Pri referendumu odda državljan svoj glas v volilno skrinjico in s tem mehanično potrdi ali ovrže nek zakon, zahodnojadne-

10 milijonov Romunov diskutiralo novo ustavo

Drugo ustavo L.R. Romunije, ki jo je pred dvema letoma odobrila narodna skupščina, je dejansko sestavilo deset milijonov državljanov. Kot prva, ki je bila odobrena leta 1948, tako je nedvomno tudi druga ustava dosleden izraz ljudske volje in težen, kar je možno samo v državi brez privilegijev agrarnega in monopolističnega kapitala. To je možno samo v državi, kjer so široke delovne množice v stanju voditi in kontrolirati vse življenje, ker imajo trdnj rokah vse ključne položaje.

O osnutku ustave so razpravljali povsod, v tovarnah, podjetjih in delovcih, v ura-

ga ali ustavodajnega značaja. Ljudska diskusija, ki se je vršila skozi dva meseca v Romuniji, pa je bila prava razprava o splošnih načelih in o vsaki posamezni točki ustavnega osnutka. Bila je razčlenjena in kaplarna diskusija, ki je zajela dejansko vse državljanse. Slednji niso bili poklicani samo zato, da se izrečejo z da ali ne o nekem že definitivno sestavljenem besedilu, ki ga je bilo treba v celoti sprejeti ali zavrniti. Deset milijonov romunskih državljanov je bilo poklicano za široko diskusijo, vprašalo je pojasnila, stavilo je predloge, spremembe in popravke.

V štirih letih, ki so potekala med prvo in drugo ustavo, je prišlo do globokih sprememb v gospodarski strukturi in kot posledica v razrednih odnosih romunske družbe. Iz tega je izšla potreba juridične prilagoditve, to je zamenjave prve ustave, ki je spremljala in urejala prvo dobo razvoja ljudske republike, z drugo, odgovarjajočo novim pojmom. Prva ustava iz leta 1948 je izhajala iz položaja napredne demokracije, tod z smešnimi kapitalističnega gospodarstva. V svojih programatih odredbah pa je zahtevala linijo nadaljnje evolucije v bolj radikalne gospodarske strukture. Reforme, ki so bile izvedene v omenjenih štirih letih in razvoj proizvodnih sil so uresničili vsa načela ustave in ustvarili nov glasbeni položaj iz katerega izhaja druga ustava, ki si je zadala nalogo, da v bližnji bodočnosti v celoti uresniči socializem.

Béla Bartók pobornik miru.

Pred desimi leti je umrl v pregnanstvu veliki madžarski glasbenik in skladatelj Béla Bartók, čigar odlični doprinos v obnovi moderne glasbe je znan po vsem svetu. V glasbenem življenju se je mladi Bartók uveljavil v pr-

Béla Bartók z materjo

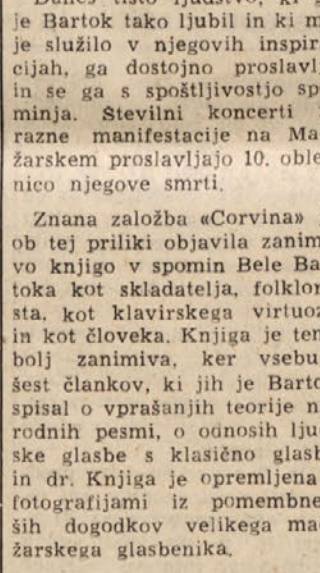
vih letih zadnjega stoletja (rodil se je 1881. leta), ko se je zavedel takratne glasbene krize ter se z vso vnemo posvetil iskanju novega glasbenega jezika. Po pogumnih in vztrajnih iskanjih — v sodelovanju s še živimi znanimi glasbenikom Kodályjem — se je porodil nov glasbeni jezik s področja ljudske glasbe in narodnih pesmi, ki predstavljajo najbolj veran in svež vir, iz katerega je bilo potrebno črpati vse, da se izboljša dotrdjena glasba, ki je že postala preveč učena in formalna.

Da bi v popolnosti razumeli vlogo Bartoka pri glasbeni obnovi v vsej Evropi, je treba poznati mesto, ki ga je madžarski glasbenik zavzemal v svetovni glasbeni literaturi. V predgovoru dela Arthurja Honnegerja je poudarjeno dejstvo, da prvo mesto v moderni glasbeni literaturi pripada Béli Bartoku in ne Schönbergu ali Stravinskemu, ker je Bartók — pravi Honneger — izmed treh najboljših muzikalnih. Kot človek je bil Bartók de-

lo «Koncert za orkester» in Tretji koncert za klavir. Nič manj lepša in važnejša niso njegova dela iz pravilnega sveta kot «Leseni princ» in dr. kjer se pravilice nikdar ne izgubljajo v abstrakcijo, marveč nudijo vedno pouk in moralno.

Danes tisto ljudstvo, ki ga je Bartók tako ljubil in ki mu je služilo v njegovih inspiracijah, ga dostojno proslavlja in se ga s spoštljivo spominja. Številni koncerti in razne manifestacije na Madžarskem proslavljajo 10. obletnico njegove smrti.

Znana založba «Corvina» je ob tej priliki objavila zanimivo knjigo v spomin Bele Bartoka kot skladatelja, folklorista, kot klavirskega virtuosu in kot človeka. Knjiga je tembolj zanimiva, ker vsebuje šest člankov, ki jih je Bartók spisal o vprašanjih teorije narodnih pesmi, o odnosih ljudske glasbe s klasično glasbo in dr. Knjiga je opremljena s fotografijami iz pomembnejših dogodkov velikega madžarskega glasbenika.

Cez mesec dni bodo otvorili v Sovjetski zvezi novo električno centralo. Nova centrala, ki se nahaja v Kujbisevu je največja na svetu. Proizvajala bo letno 10,5 milijard kilovatin električne energije. Električna centrala, ki so bile zgrajene v SZ v teku pete petletke, proizvajajo letno 78 milijard kilovatin električne energije!

Cez mesec dni bodo otvorili v Sovjetski zvezi novo električno centralo. Nova centrala, ki se nahaja v Kujbisevu je največja na svetu. Proizvajala bo letno 10,5 milijard kilovatin električne energije.

ZA ENAKO DELO, ENAKO PLAČILO

Na Poljskem je ženam - delavkam z ustavo zajamčena popolna zaščita

12 tednov dopusta s polno plačo za porodnice - Žene se ne smejo zaposliti pri nevarnih delih - Posebne ugodnosti za delavke, ki imajo bolnega otroka

Ljudska oblast je ustvarila v mladi republiki Poljski ugodne pogoje za zaposlitev velikega števila žena. Vzpostavilo se je novo območje stalno trudi in prizadeva, da uspešne zaščiti ženo-delavko in da daje na razpolago materinske delovne pogoje, ki se pravočasno izražajo v materini skrbnosti za otroka. V L. R. Poljska se po ustavi dosledno izvaja načelo enakega dela, enake plačila. Vse zakonske uredbe temeljijo, da se to načelo spoštuje in izvaja.

ce v službi. Ne smejo biti odpustene ne za časa nosečnosti in ne v teku dopusta, ki jim pripada pred in po porodu. Porodnice imajo pravico do 12 tednov dopusta, od tega najmanj dva tedna pred porodom. Ves čas dopusta prejmejo 100% plačo, vsa zdravniška oskrba in eventualna zdravila so brezplačna. Tako ne izgubijo porodnice ne dela in ne zaslužka; rešene so torej vsake materialne skrbi.

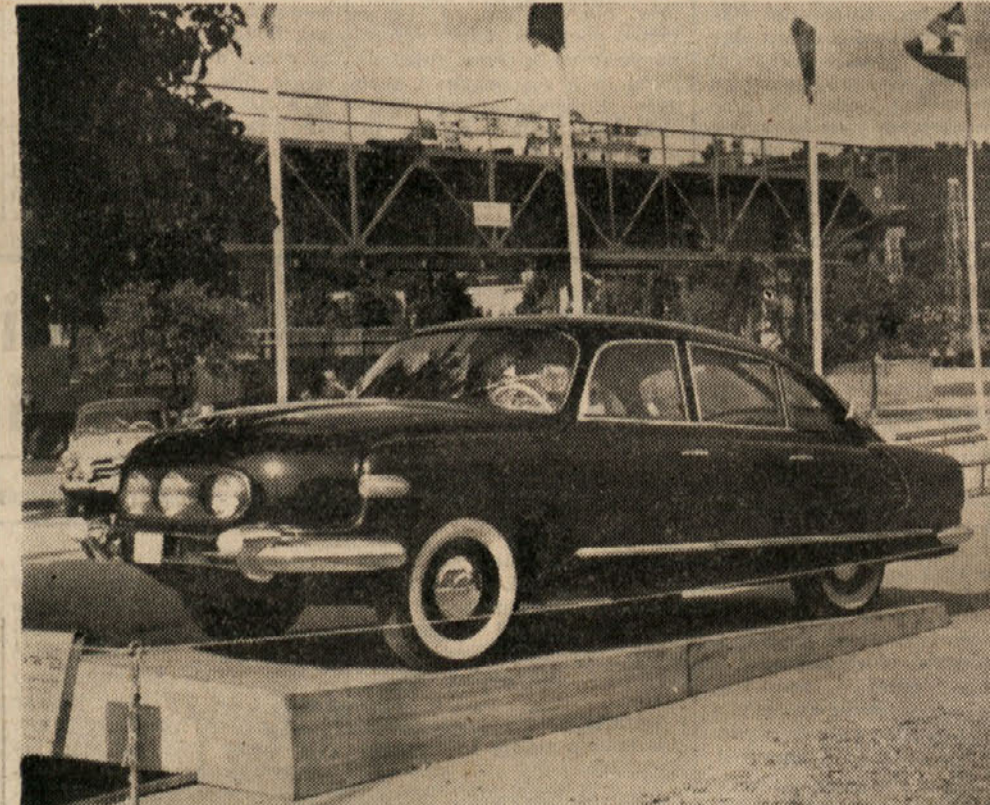
Zene, ki so nad štiri mesece

noseče in matere z otrokom pod letom dni starosti, so oproščene nočnega in nadurnega dela. Razen tega se ne smejo premeščati v druge, od dela oddaljene kraje.

Zdravstvena zaščita delavke je jamčena z zakonom, ki predvideva zaposlitev ženske delovne sile pri nevarnih in nezdravih delih.

Med ugodnostmi, ki jih prejme delavka-mati, je še posebej pomembna vredna pravica, ki jo ima mati bolnega otroka za časa njegove bolezni, do posebne bolezenske doklade. Doklado prejema v času odsotnosti z dela, ko je njena pravnost potrebna pri bolnem otroku. S tem je državni proračun v postavitvi socialnega skrbstva seveda obremenjen za več deset milijonov zbiran tov, kar gre v korist družinske bilance delavca.

Korenite reforme, ki jih je izvedla ljudska oblast na področju zakonske pravice v družini, so postavile na isto raven enakopravnost moških, žen, enezakonskih in otrok rojenih v zakonu. To velja, kar se tiče oseb kot tudi imovine. Vrsta odredb daje možnost materi, da doseže tudi alimentne za svoje otroke. Tragedije nezakonskih otrok je danes poljsko stvar preteklosti, ki ne bo nikoli več povrnila.

Najnovejši 6-sedežni model českoslovaške «Tatre», ki doseže maksimalno brzino 180 km na uro

Neocenljiva vrednost Mičurinovega dela

Oktober je potekala stoletnica rojstva velikega ruskega preobrazitelca narave Ivana Vladimiroviča Mičurina, ki je s svojimi dolgoletnimi poskusi «selekcije», cepitjem najrazličnejših vrst sadnih dreves in opravevanjem ustvaril 300 novih vrst sadnih dreves in rastlin.

Njegovo veliko delo je dejansko popolnoma prebrznilo možnost razvoja sadjarje v centralnih, severnih in vzhodnih pokrajinah Sovjetske zveze. Iz mlega vrta, kjer je Mičurin začel že v mladih letih, s prvimi poskusi cepitve različnih sadnih dreves, je zrasel po zaslugi njegovih učencev, izpopolnjevalec njegovega dela sadovnjak, ki se razprostira na površini 650 hektarov. Po vsej Sovjetski zvezi, v sozdohih in kolhozh, se je široko uveljavila Mičurinova dela. Danes imajo sadovnjake v severnih pokrajinah Sibirije, celo v Murmansku in Igarki v bližini Severnega tečaja. Nekatere vrste hrastov in jabolk gojijo tudi v Belorusiji in v bližini Moskve.

Kakih šestdeset znanstvenih raziskovalnih združenj se ukvarja in izpolnjuje delo, ki ga je ustvaril I. V. Mičurin. Po njegovih smrti — umrl je leta 1935 v starosti 80 let — so dosegli že 100 vrst hrastov in jabolk, ki so jih po Mičurinovi metodi ustvarila njegova učena akademika P. Jakovljeva in S. Černenko.

Po zaslugi »ovjetske oblasti« je ustanovil v Novočerkasku združenje znanstvenih raziskovalnih inštitutov, ki je s svojimi poskusi dosegel, da se je tritoraja postala tudi v najslovesnejših pokrajinah in gre že preko 56. uspešno potkušnih vinogradov, kjer cepijo in obirajo nove vrste, ki jih presajajo v stepno zemljo okrog Rostova. V pokrajini Dona se je že n. pr. doborabljala vrsta trte «Puhliak», ki daje izjemno namizno skvite, ki daje izjemno namizno grozdje, iz katerega dobijo izravnano vino. Do te vrste trte so pristni s cepitvami naredili vitne vrste z drugo trto, ki dajejo precej slab pridelok.

Nova velikanska albanška čistilnica nafte v Cerriku

Okrog čistilnice na prej pustem polju je že zrastle mesto

Ze tri leta mrgoli delavcev na ledinah v Cerriku. Gradi se petrolejska čistilnica, ki je ena izmed največjih objektov nove Albanije.

Polja Cerrika se ne morejo več spoznati: povsod se dvigujejo dvonadstropne stanovanjske hiše, poslopja klubov, menz, skladišč in trgovin, šol, kinematografov itd. Spremenila so se v novo mlado mesto, ki se še vedno razširja in oplešuje.

Na tem delovnišču delajo ljudje iz vseh albanskih pokrajin. Novi delavci se danes prihajajo, da bi pripomogli k čimprejšnjemu zaključku tega objekta, ki je danes predstavlja ponos Albanije.

Med delavci se je od prvega dne razvilo tekmovanje. Prvo mesto v tekmovalstvu pripada brigadam industrijske cone, ki se bavijo z glavnimi deli za dokončanje čistilnice. Te brigade, ki jih vodi stahanovec Andrea Merku, imajo v svojih vrstah preko 50 stahanovcev in 100 udarnikov, ki so že izpolnili načrt za tekoče leto in delajo že za ureditvenega načrta prihodnjega leta.

Tudi na drugih področjih so desetine brigad, ki so že izpolnile letošnji načrt in so se lotile načrta prihodnjega leta. Kljub vsem težokam je bil načrt vedno izpolnjen pravčasno. Brigade, ki jih vodijo Nesti Kuqali, Alek Mullisi in Pašo Huseni in montirajo naprave čistilnice na višini 30 metrov izpolnjujejo kar 2 normi na dan.

Vse delo vodi albanski in-

ženirji in tehniki, ki predstavljajo nov rod albanskih strokovnjakov, s pomočjo sovjetskih tehnikov. S pomočjo slednjih so se mehanizirala razna dela, kar je olajšalo delo delavcev in povečalo njihovo storilnost.

Pospešeni tempo izgradnje nove, velike čistilnice je najboljši dokaz, kako si Albanci vroče želijo, da bi dežela postala lepša in bogatejša. Na tem delovnišču delajo brez prestopa, brigade se vrtijo za brigadami. Toda po osmernem delu se vsak delavec bavi s tem, kar se mu zljubi. V stanovanjih, kjer bodo jutri stali tehnični delavci, inženirji in tehniki petrolejske čistilnice v Cerriku, stanujejo danes vsi graditelji objekta.

Stanovanja so popolnoma nova in udobna. Ze takoj v začetku se je poskrbelo za

električno razsvetljavo in za inapjelavo vode. V Cerriku, v mestu bodočnosti graditelji najdejo vse, kar potrebujejo: šole menze, otroške vrte, klube in kinematografe, trgovine itd. Zato so prišli sem s svojimi družinami, katerim lahko nudijo udobno življenje. Delavske plače so visoke, kar omogoča novim prebivalcem Cerrika, da živijo dobro in da nimajo skrbi, kako vzdrževati družino.

Tako se torej v Albaniji gradijo novi objekti, ki so že danes v ponos vsemu ljudstvu. Okrog teh objektov pa rastejo nova mesta, nova naselja, moderna opremljena, udobna in lepa. Albansko ljudstvo koraka z navdušenjem in gotovostjo v lepšo bodočnost, ki si jo je zaslužilo s svojimi stoli, letnimi težkimi boji za obstoj.

V. QERAMI

Razne vesti

Večer bolgarskih umetnikov v Pragi

Dne 3. oktobra t. l. je prireditelj bolgarski kulturni center «Bugarska tvorba» v Pragi zanimal večer bolgarskih dramatičnih umetnikov, ki so gostovali na Českoslovaškem. Po uvodnem poročilu gledališkega kritika Goče Gočeva, ki je seznanil poslušalce z zgodovino in ustanovalno življenje bolgarskega gledališča, je članica Narodnega gledališča v Sofiji A. Milevova podala povest J. Marka «Matj govorci». Narodni umetnik in nagradenec z odlikovanjem Dimitrova, Vladimir Trandafilov je prikazal nekaj basni.

Nov bolgarski muzej

V mestu Chaskov, ki ima za seboj bogate revolucionarne tradicije iz dobe borb delavcev tobačnih tovarn proti izpovedi je povsem izraženo njegovo naročilo in njegova ljubezen do življenja. Njegova važnejša dela so «Medvedov ples», v katerem je čudovit do potankosti opisal madžarsko pokrajino, značaj in življenje

Nov bolgarski muzej

V mestu Chaskov, ki ima za seboj bogate revolucionarne tradicije iz dobe borb delavcev tobačnih tovarn proti izpovedi je povsem izraženo njegovo naročilo in njegova ljubezen do življenja.

mokratičen in človekoljuben. Svojo domovino, takrat zatirano za Rothrujo je zapustil, in je v svojih nesmrtnih delih, ustvarjenih v pregnanstvu, izrazil svojo ljubezen do narave, do človeštva in otrok v prerokovnanju novega življenja v miru in blagostanju. V svojem delu za otroke «Konarjeva izpoved» je povsem izraženo njegovo naročilo in njegova ljubezen do življenja. Njegova važnejša dela so «Medvedov ples», v katerem je čudovit do potankosti opisal madžarsko pokrajino, značaj in življenje

Velicasta proslava 36. obletnice Oktobrske revolucije na Starem trgu v Pragi.

ljudskega navdušenja in zaradi načel, ki jo vodijo v gospodarski obnovi in izgradnji.

Težka industrija je poglaviten korak dosegov, ki so za obrambo ljudskih pridobitev. A ne samo to. Lahka industrija, ki se bavi z dobavljanjem predmetov za široko potrošnjo, je prav tako odvisna od težke industrije, ki omogoča razvoj kmetijstva, katero po svoji strani lahko danes le na podlagi modernih metod dobavlja lahki izdelki, ki vse potrebne surovine.

Iz tega ne sledi, da je bila lanka industrija v načrtu petletke zanemarjena. Načrt pač predvideva, da bo lahka industrija od 1953 do 1957 povečala svojo proizvodnjo vsako leto za približno 12,4%. Kljub temu je res, da bo glavna skrb posvečena teži industriji, t. j. proizvodnji težkih kovin, goriva, električne energije, strojev itd. 88,8% vseh investicij za nove gradnje je posvečeno teži industriji.

Prvi petletni načrt L.R. Kitajske predvideva 76.640 milijonov jenov izdatkov, t. j. 24.500 milijonov dolarjev. Od teh bo šlo 56% za kapitalne gradnje, od teh 56% pa kar 55% za težko industrijo. V petih letih se bo na Kitajskem zgradilo 694 industrijskih objektov, od teh pa kar 455 teških.

V letih od 1952 do 1954 se je proizvodnja takole dvignila: železa za 56%, jekla za 85%, električne energije za 51%, premoga za 28%, petroleja za 84%, cementa za 61%, strojev za 100%. Na Kitajskem se danes izdeluje približno 200 strojev ali strojnih delov, ki jih prej sploh niso proizvajali. Do 1957 bo Kitajska proizvajala precizne stroje, letala, avtomobile in kamione, traktorje in težke stroje vseh vrst. Takrat se bo proizvodnja težkih strojev v primeri s 1952 dvignila za dva in pol krat.

1957 bo Kitajska proizvedla 4000 avtomobilov, v primeri s

VAŽEN MEJNIK V ZGODOVINI NOVE JUGOSLAVIJE

2. obletnica II. zasedanja AVNOJ

29. novembra praznujemo 2. obletnico zasedanja II. zasedanja AVNOJ (Antifašističnega višnjega narodnega osvobodilnega zbora) v Jajcu, malem bosanskohercegovačkem mestu, ki je bilo tik od temno osvobodjenega, od težkih krvavih bojov.

II. zasedanje AVNOJ je znan zgodovinski dogodek. Obletnica kot začetak nove dobe, kot mejnik med republikansko demokracijo in zasedanjem AVNOJ je predvsem pomemben ločen poseg jugoslavovskih ljudi v politično, splošno, in socialno življenje Jugoslavije, ki je bila nacifašističnega napada vseh republikanskih konservativnih sil.

Zgodovinsko zasedanje v Jajcu je treba vključiti v postopek, v katerem sta se tedaj nahajali Jugoslavija in Evropa. Malo prej je bilo podpisano premirje med zavezničkim fronto in Italijo, na drugi strani pa nezadovoljni vojniki Rdeče armade doživljali

ljubi in hlapci. Na splošno je bilo zelo težko misliti, da bi emigrantska vlada v Londonu in monarhija uživali v delu in med ljudstvom količnjaku ugleda in simpatij.

Bilo je torej samo od sebe umevno, izhajalo je iz položaja samega, bilo je pač nujno, da se na podlagi vojaške stvarnosti in razvijajočega se političnega položaja preide k reševanju vprašanja oblasti, ker so narodi Jugoslavije v svoji ogromni večini gledali prav v osvobodilnem gibanju jedro te oblasti, jedro nekaj novega, ki naj bi napolnilo deželo v novo smer, v demokratično smer, v smer vsestranskega in odločnega spoštovanja ljudske volje in ljudskih težej.

II. zasedanje AVNOJ je Jajcu ni bilo torej nič drugega kot začetak zaključne faze junaške in slavne borbe narodov Jugoslavije za svojo osvoboditev izpod nacifašistične okupacije. Začetek zaključne faze pa ni mogel biti nič drugega kot postavitve določenih temeljev, na katerih naj bi sledela jutri osvobodjena in prerajena Jugoslavija.

S tega vidika moramo torej

Intervju našega sodelavca dr. Umberta Sajoviča s šefom jugoslovanske delegacije na mednarodni konferenci o tržaškem pristanišču dr. Jeličem

prišlo prav posebno do izraza v odloku o federativnem značaju dežele. Ta odlok je bil izredne važnosti, ker je končno priznal popolno enakopravnost vseh narodnih teles, ki tvorijo drželo, in se je prenehala diskriminacijska politika na njihovo škodo.

Posledice tega zasedanja so se takoj opazile. Jugoslavija se je, čeprav okupirana, znašla v boljšem položaju, ker je lahko računala na neko široko predstavništvo parlamentarnega značaja in na ta tedanje razmere demokratično postavljeno izvršni organ, ki je užival zaupanje ogromne večine ljudstva. To dejstvo je mnogo pripomoglo k še večji razširitvi osvobodilnih akcij ne samo na vojaškem, marveč na političnem polju, k še večjemu razmahu osvobodilnega boja proti okupatorju in njihovim hlapcem. Zato pripada II. zasedanju AVNOJ zasluga, da je znalo pravočasno izkoristiti notranje in zunanje faktorje in postaviti temelje državne ureditve, ki je bila popolnoma različna od predprišleke.

NAŠ SODELAVEC O MEDNARODNI KONFERENCI ZA UREDITEV TRŽAŠKEGA PRISTANIŠČA

Konferenca predstavlja važno izhodišče za bodoča pogajanja

Zanimanje zalednih držav za tržaško pristanišče - Znižanje pristaniških in železnih tarif je omogočilo preusmeritev prometa držav srednje Evrope skozi tržaško pristanišče - Važne izjave šefa jugoslovanske delegacije

Objavljamo članek, ki ga je za naš list napisal sodelavec dr. Umberto Sajovič ob svojem povratku iz Rima, kjer je kot uslužbenec spremljal potek mednarodne konferenci o ureditvi tržaškega pristanišča.

Dr. Bernardi, ravnatelj Javnih skladišč v Trstu je obrazložil kako je urejeno pristanišče. Za tem pa so bile objasnjene mere, ki so bile in bodo deloma še sprejete za ojačanje trbiške železniške proge in vladni načrt za povečanje pomorskih prog z izhodiščem iz Trsta. Pri tem je bila omenjena tudi prog za povečavo z Severno Ameriko, ki se praktično že izvaja z ladjskimi čaradnjari in v Eulanciana, okrepitev proge z Južno Ameriko in obnovitev proge z Daljnimi vzhodom, ki se bo realiziralo šele leta 1967.

Delegati iz zalednih držav, zlasti češki in madžarski so uradno poudarili, da se njihove države zelo zanimajo za tržaško pristanišče, zlasti zato, ker omenjeni državi nimata lastnega izhoda na morje. Dokazala sta tudi, da se njihovi vladni oprata predvsem na gospodarski kriterij.

Tržaška luka je zemljepisno obnem najboljše opremljena, zato bi te države lahko usmerile ves svoj promet z Bližnjim, Srednjim in Daljnjim vzhodom, z Afriko in Južno Ameriko preko Trsta. Ako se to sedaj ne izvaja so krive zlasti previsoke železniške in pristaniške tarife, kakor tudi dejstvo, da je naše pristanišče praktično skoraj brez ladij. Ako bodo rešena ta vprašanja in ako bodo ladje na razpolago za vzpostavitev dobrih prog z omejenimi kraji, potem se bo promet skozi Trst kaj kmalu zelo povečal.

V tem boju, ki so ga jugoslovanski narodi bojevali skozi štiri leta, v katerih so dali ogromne žrtve, so imeli na svoji strani simpatije vseh svobodoljubnih ljudi, prav posebno pa simpatije sovjetskih narodov in njihove socialistične države. V svoji štiriletni borbi so se jugoslovanski narodi vedno zavestno, da je njihov najboljši in najskrajnejši prijatelj Sovjetska zveza, ki je odločno prispevala k zlozomu nacifašizma in tako omogočila dozorevanje tistih zunanjih faktorjev, kateri so bili potrebni za izkoriščanje novonastalega notranjega položaja v Jugoslaviji.

Zato, kljub poznejšim nesporazumom in sporom, so si sovjetski in jugoslovanski narodi ostali bratje po skupno za skupno stvar prešli krivici. Iz teh krivici vezi se je neke privedlo, kar nihče ne more razuršiti: to je volja, težnja in borba delovnega ljudstva za napredek, mir in prijateljstvo med narodi.

Naslednji dan so člani italijanske delegacije obrazložili ukrepe, ki jih je sprejela italijanska vlada za to, da bi realizirala obveznosti, ki izhajajo iz londonskega sporazuma in za razvoj tržaškega pristanišča. Grof Carrobio je ena izmed vsebino odloka generalnega vladnega komisarja iz januarja 1955, s katerim so bile praktično obnovljene pravice prostega pristanišča, ki izhajajo iz odloka pred letom 1940. S to odredbo je — po mnenju grofa Carrobio — italijanska vlada izpolnila glavno obljubo, kajti s tem je bila vzpostavljena popolna svoboda gibanja blaga v prostem pristanišču.

Jugoslovanski, madžarski in češki delegati so načili vprašanje periodičnega ali trajnega posvetovanja. Predlagali so, naj bi se v ta namen ustanovili taki organizmi, ki bi omogočili, da bi vse zaledne države lahko proučile vsako spremembo konkurenčnih pogojev severnih pristanišč in pravočasno predlagali italijanski vladi nove ukrepe za ublažitev te konkurence.

Udeleženci konference so formalno vprašali italijansko vlado, naj razširi na vse države, ki se poslužujejo tržaškega pristanišča take pogoje kot so oni, ki so bili obljubljeni in Avstriji s sporazumom z dne 22. oktobra t. l.

Tuji delegati so tudi predlagali, naj bi znižali pristaniške tarife, kakor tudi tarife na italijanskih in na avstrijskih železnikih. Vsi so podčrtali naj bi prišlo tudi do čimprej vzpostavitev tradicionalnih pomorskih prog z izhodiščem iz Trsta.

Kar je bilo pozitivnega na tej konferenci je v tem, da je tokrat italijanska vlada pred se sprejela načelo posvetovanja s socialističnimi državami. Nadalje spada med pozitivne činitele tudi dejstvo, da je konferenca uradno priznala, da se države našega zaledja živno zanimajo za tržaško pristanišče in da bi, ako bi bili ustvarjeni ugodni pogoji, obnovile svoj promet skozi to pristanišče.

Zelo zanimiva je bila izjava, ki jo je podal dr. Jelič, šef jugoslovanske delegacije in ki se glasi: «Konkurencio med Trstom in Reko je mogoče urediti na osnovi sporazuma med obema pristaniščema, z dolgotrajno emotne tarifatne politike na železnih in v pristaniščih. Ta sporazum bi lahko odvrnil konkurenco severnih pristanišč in usmeril v obadrsnjski pristanišč vsi srednjeevropski promet, ki je usmerjen proti Bližnjemu, Srednjemu in Daljnjemu vzhodu. Če bi se to dalo uresničiti, bi obe jadranski pristanišči imeli zagotovljeno veliko delo. Jugoslovanski, madžarski in češki delegati so tudi pred-

lagali, naj bi znižali pristaniške tarife, kakor tudi tarife na italijanskih in na avstrijskih železnikih. Vsi so podčrtali naj bi prišlo tudi do čimprej vzpostavitev tradicionalnih pomorskih prog z izhodiščem iz Trsta.

Simon Jenko v Trstu

gledati na sklepe II. zasedanja AVNOJ, ki se je zbralo dne 29. novembra 1943. Na tem zasedanju so bili izdani razni odloki, med katerimi so bili najvažnejši naslednji: odlok o vrhovnem narodnem predstavnstvu, o nacionalnem komiteju, o odvzemu pravice zakonite vlade Jugoslavije pobeži vladi v inozemstvu, o prepovedi vrnitve kralju Petru, odlok o zgraditvi Jugoslavije na federativnem načelu.

S svojega drugega zasedanja je AVNOJ dejansko izšlo kot parlament Jugoslavije. Iz njegove srede je bila izvoljena dejanska izvršna dežela in delujoča vlada dežele, se je begunski vladi odvzela pravica zastopati narode Jugoslavije in delati v njih imenu, se je že v glavnih obrisih predvidel referendum o monarhiji in republiku, ki je bil izveden dve leti pozneje, po osvoboditvi. Tistega dne so bili torej položeni temelji bodoče državne ureditve dežele, kar je

gledati na sklepe II. zasedanja AVNOJ, ki se je zbralo dne 29. novembra 1943. Na tem zasedanju so bili izdani razni odloki, med katerimi so bili najvažnejši naslednji: odlok o vrhovnem narodnem predstavnstvu, o nacionalnem komiteju, o odvzemu pravice zakonite vlade Jugoslavije pobeži vladi v inozemstvu, o prepovedi vrnitve kralju Petru, odlok o zgraditvi Jugoslavije na federativnem načelu.

gledati na sklepe II. zasedanja AVNOJ, ki se je zbralo dne 29. novembra 1943. Na tem zasedanju so bili izdani razni odloki, med katerimi so bili najvažnejši naslednji: odlok o vrhovnem narodnem predstavnstvu, o nacionalnem komiteju, o odvzemu pravice zakonite vlade Jugoslavije pobeži vladi v inozemstvu, o prepovedi vrnitve kralju Petru, odlok o zgraditvi Jugoslavije na federativnem načelu.

gledati na sklepe II. zasedanja AVNOJ, ki se je zbralo dne 29. novembra 1943. Na tem zasedanju so bili izdani razni odloki, med katerimi so bili najvažnejši naslednji: odlok o vrhovnem narodnem predstavnstvu, o nacionalnem komiteju, o odvzemu pravice zakonite vlade Jugoslavije pobeži vladi v inozemstvu, o prepovedi vrnitve kralju Petru, odlok o zgraditvi Jugoslavije na federativnem načelu.

ZA NAŠE KMETE Kako določimo starost pri goveji živini?

Določitev starosti pri goveji živini je prav tako važna, kakor pri konju. Najbrž vsa opora za določitev starosti so pri goveji živini prav tako kakor pri konjih sevelci, Komaj nato pridejo v rogovih. V prvi mladosti se upoštevajo tudi drugi znaki.

Dorasel govedo ima dvojnolični zob. Ob teh je štiričlanski zob. In sicer štiričlanski zob, ki se pojavlja v tretjem tednu se opazi, kaže na glavi koža utrjuje in debeli. V podrgnem, oziroma drugem mesecu se pojvi že takozvano jedro rogov, ki se premika in pa kmalu razvije v trdno stoječo koševino roževino. Iz dolgotrajnega rogov na ne moremo sklepati starosti, ker traja račna rogov pri posameznih pasmah različno dolgo.

Pri doraslih živilih se upoštevajo le kolobarji na rogovih, to pa je pri kravah. Po vsaki otelitvi se napravi na rogovih nov obröb. Da se določi starost, se štejejo na rogovih obröbi in se doda še eno ali dve leti, ki se skladata s časom pred prvo otelitvijo. Če je pa brejost izostala, se pozna to po tem, da je razdalja med dvema obröbema večja kakor navadno.

Ker se pa na tam od strani kolobarji, da se s tem preostli kupek glede prave starosti živili, in na diani, da je vsakekar zanesejiveše določevanje starosti po zobeh kakor pa po rogovih.

Pisani svet

KOLIKO PREBIVALCEV IMA FRANCIJA

Na podlagi lanskega popisa ima Francija 42.947.000 prebivalcev, od teh je 19 milijonov delavcev. Zensk je za približno dva milijona več kot moških. Podatki pravijo, da se vsako

Josip Jurčič

SOSÉDOV SIN

si imela kaj povedati, povedala sta si ob kratkem, ali pa sta si izvolila kriv pot, namreč teto Marijeto, ki je temu pripovedovala, kar je oni rekel. Stefan je bil takega očeta vajen ter niti mislil ni, da bi mogel biti drugačen.

Smrekarjevo Frančo je Stefan eno leto skupaj v farno šolo hodil, predno so jo bili poslali v mesto. Tedaj sta bila prijatelja, kakor so bili sosednji otroci. Ko je dekle iz mesta prišla, se je Stefanu zdelo, da ima še nekaj bolj gospodinskega na sebi. Ni si upal z njo govoriti, da, celo ogibal se je. Sele počasi se ji je zopet približal.

Rad jo je imel, vesel je bil, kadar je mogel z njo govoriti. Pa bila mu je samo kot prijateljica, več — več si misliti ni mogel. Dovolj mu je bilo in srečen je bil, da mu je na njegov odgovor prijazno odgovorila, kadar sta bila kje med ljudmi, ona, bogata Smrekarjeva hči, pa njemu, ki je bil le Brasnarjev sin.

«Kaj boš kupoval na semnju?» vpraša ga dekle.

«Teti je čevljev treba, usnja bom kupil.» Pa ni bilo res. Teti ni bilo čevljev treba in usnja ni bil namenjen kupovati. Zlagati se je moral, ker resnice ni mogel povedati. Resnica pa je bila, da Stefan, ki se je težko od doma in nujnega dela ločil, šel je samo zato v semenj, ker je videl, da tudi Smrekarjeva Franca gre, in sicer po gre ter sama. Kako

da bi bil visoko v zrak poskočil. Ko bi bila krvi od srca zahtevala za plačilo, dal bi jo bil rad!

V.

Na semnju je bilo živo gibanje. Tesno je v dolgih vrstah stala živina par za parom, tako da so se težko preživeli sem ter tje, kupci mesarji in kmetje. Volom je bilo meda jako dolgočasno: prezevali so in se niso nič zmedili za vrtje okrog sebe. Če je kakemu rogatemu velikanu morda na misel prišlo, svojemu četrtonemgu bratu ali sosedu z rogi so vravilo, ali na neki drug način nedovoljeno ljubezen pokazati, vladine so se tedaj od vseh strani sibe in batine ter so padale po njem, da ga je hitro veselje ali skakanje minilo. Tudi materam kravam ni bilo po volji, da so bile tukaj v popoldanski vročini na ogled zastavljene, ta ručec, druga se tilbo povzrajajo s svojimi čez pas z vsinejuro prevezanim, strahoma pri njej stoječim telotom, tretja mirno ležec v prahu in svojem hlatu na tleh.

Smrekarjev Anton je počasno hodil med živino. Glavo je nosil pokonci, klubok se mu je bil nazaj pomaknil, levica je držala s srebrnom okovano pipo, a v desnici je imel drobno sibo, s katero je tega ali onega vola malo potepel, da se mu je s poti umaknil. Kakor častna straža so hodili za njim trije kmetje, prosili in prigovarjali mu. On je mirno kmetje, nič odgovarjal, pokimal zraj onemu, zdaj temu, ki ga je srečal in pozdravil.

«Kaj ne Anton, da hoste še meni voli kupili?» rece eden od treh kmetov.

«Petnajst goldinarjev mi boste vendar urpeli posoditi,» govori drugi in tudi tretji prosil, da bi mu vol v reju kupil.

(Sledi peto nadaljevanje)

VLADIMIR MAJAKOVSKI

Ob petindvajsetletnici njegove smrti

(Nadaljevanje in konec) Takoj po Oktobrski revoluciji se je Majakovski z usvojenim lotil dela na kulturnem polju. Velika je bila poljana, ki je stala pred njim. Stevilni kulturni veličani so namreč v tistih usodnih dneh stali ob strani in niso marali sodelovati z mlado sovjetsko oblastjo. Majakovski je odločno posegel v zadevo. Na nekem zborovanju ruskih umetnikov, ki se je vršilo 30. novembra 1917, je predlagal umetniškom, naj pozdravljajo novo oblast in naj navežejo stike z njo. Medtem pa neumorno dela, piše, sklada pesmi, urejuje revijo »Imetnost komunne, recitira po gledališčih in po vojašnicah, na bojnih ladjah na Baltiku. Njegove pesmi se širijo po vsej Rusiji, na milijone ljudi se jih učijo na pamet. Ne pozna počitka, ne pozna mira. Postane celo filmski igralec.

mlada sovjetska država proučujla težke čase, z vseh strani je obkrožena od sovražnikov. In ne samo to: tudi v notranjosti ima še mnogo sovražnikov in veliki prejel prostornih dežel so zasedeni po tujih interventistih. Majakovski pomaga, kjer le more in kakor more za izboljšanje dokončane zmage nad sovražnikom. Sodeluje pri novoustanovljeni sovjetski telegrafski agenciji «Rostok». Noč in dan piše in riše lepake. Tiskarne stoje, litografije so porušene, toda mlada sovjetska oblast nujno potrebuje propagandnega gradiva, lepakov, časopisov. Zato sam postane tiskar in celo litograf. Na poseben originalen, lahko rečemo primitiven način izdeluje osnutke za lepake, katere potem štirjo po vsej deželi. Plakati so bogati in z njegovi iznajdljivimi stilhi, ki so očasih borbene, vstah satirni, včasih polemični. Njegovemu delu se čudijo umetniki in mu očitajo, da po nepotrebnem trati dragocen čas, da se izgubila v malenkosti, namesto da bi ustvarjal velike reči, ker je talentiran. Taki očitki so pogosto padali pravi v vrat tistih ljudi, katerim se ni zljubilo delati in o raje kritizirati. Toda Majakovski se ne zneni za take očitke. Hodi naprej po premočrtni poti.

Vojna je končana, siedi demobilizacija, toda ne za Majakovskega. On še vedno čuti mobiliziranost, ali kot je sam dejal: splošnicena in mobilizirana od revolucije. Sovjetska

igrovina potrebuje propagande in Majakovski postane propagandist. V verzih piše in učijo ljudstvo, kako se mora boriti proti gospodarski propasti, proti nalezljivim boleznim, proti natolmarosti.

Pokuska dobiti stike z milijoni sovjetskih bralcev, želi postati sodelavec pri časopisih. Toda sovražniki nove revolucije so svoje sovjetske oblasti, ki so se ugnezdili v številnih uredništvih, nasprotujejo Majakovskemu in trde, da ga milijoni delavcev in kmetov ne razumejo.

Po zaslugi velike vztrajnosti pisatelja samega so njegova dela le počasi začeli vsi večji listi priobčati. Zlasti odločno je stopal proti vsakovrstnim poskusom birokratizma, proti manji dolgih in nepotrebnih sestankov. Milijoni bralcev so se smejali njegovim stihom, broktrati, tisti, ki so bili prizadeti pa so se jezili.

Sam Lenin je pohvalil njegovo satiro in se smejal, ko jebral stihe, ki sta jih priobčala lista »Sizvestija« in »Komsomolskaja pravda. Polagoma so postala dela Majakovskega takorekno vsakdanja hrana teh listov.

Smrt Lenina je močno vplivala na Majakovskega. V njej je videl veličansko izgubo za vse sovjetsko ljudstvo. Takoj po njegovi smrti je pričel sestavljati veliko pesnitev »Vladimir Iljič Lenin«, v kateri je na najdostojnejši način proslavil nesmrtno stvaritelja in voditelja Sovjetske države. To pesnitev je kasneje donesel osebno preko meje v Francijo in celo v Ameriko. Zato, da ni imel stitnosti na mejah, jo je prepisal na cigaretno papirček.

Po dolgem potovanju po teh državah, kjer je govoril o mladi sovjetski literaturi, hkrati pa recitiral njegove stihe, se je vrnil v domovino in nadaljeval s svojim delom. Hodil je od mesta do mesta govore, predaval in recitiral.

In tako poteka leto za leto. Prva desetletnica sovjetske oblasti ga doleti sredi velikega in plodnosnega dela. V počastitev obletnice sestavi drugo veliko pesnitev »Dobrota, ki je en sam hvalospev zmagoviti revoluciji, novemu srečnejšemu življenju. Ta pesnitev spada med njegova najbolj dovršena dela.

21. januarja 1930 Vladimir Majakovski je umrl.

(Nadaljevanje na 4. strani)

Ivan Cankar: Martin Kačur

Premiera Slovenskega narodnega gledališča za Tržaško ozemlje

(m. k.) V soboto večer je Slovensko narodno gledališče za Tržaško ozemlje otvorilo svojo enajsto sezono. Upravitelj je komar Ivana Cankarja »Martin Kačur«, ki jo je za oder privedel in tudi režiral Jože Babič. Predstava je dosegla velik uspeh in je še enkrat pokazala vzpon, ki ga je gledališki ansambel napravil v teku desetletnega delovanja v Trstu, delovanje, ki je žal

prepozgodoma druženo z veljavskimi napori in ovrkami. Pisatelj Ivan Cankar je v Martinu prikazal življenjski krišev slovenskega idealističnega izobraženca, učitelja, ki stremi po tem, da bi izobrazil nenuko ljudstvo v zakonih predelih dežele, komar kaj je stužba zaneta. V Martinu Kačuru je naš veliki Cankar izpovedal uso tragiko človeka, ki se je rodil pred pra-

vim časom in ki pri poskusih realizacije svojih plemenitih ciljev zadeva na vseh koncih in krajih na same neupembe, pragramevanja, zastopovanje, razdaljenje in ki je zaradi tega pokusku tudi kazensko premišljen v najskrajnejše predele slovenske dežele. Vse to gledališki ansambel postopoma potlači, zaradi česar se končno zruši pod težo lastne tragike.

Nedvomno spada Martin Kačur med največje stvaritve velikega Cankarja. S tem, da je SNG postarilo to delo tudi na oder, je pohvale vredno. Prav za prav se je režiser s prirejanjem dela za oder postavil pred zelo težavno nalogo, katero pa je na njemu svojstven način zelo posrečno izpeljal, ne da bi bil pri tem okrnil veličino Cankarjeve besede.

S predstavo »Martina Kačurja« je bila uvedena novost, katere do sedaj še nismo bili navajeni videti na tržaških odrih. Prireditelje se namreč vrši za tenčno, na katero rišejo projekcije razne scene med posameznimi slikami, medtem pa Martin Kačur stoji blizu tenčice osvetljen z reflektorji ter izvaja monologe ali pa motije igra, kar omogoča, da je uprizaritve kljub menjavjanju številnih slik ena sama enota in ni potrebna, da bi med menjavanjem teh slik zastor zaprli. Scene, ki jih projektirajo na tenčice, je izdelal slikar Jože Cesar.

Glavno vlogo, t. j. Martina Kačurja igra Stane Raztresen, poleg njega pa nastopa skoraj ves gledališki ansambel SNG. Popolnoma resnična je trditve, da je Stane Raztresen s Kačurjem dosegel najvišji vzpon v svojem umetniškem nastopanju. Zelo tega po izgajajo svoje tudi vsi ostali igralci.

Našim bralcem pripravamo, naj si ogledajo to predstavo v repertoar, ki bodo po vsej verjetnosti seditlo po vseh spornostih tudi na počitkuju.

